

Limbaje formale, automate și compilatoare

Curs 10

- ▶ Analiza sintactică descendentă
  - Parser (Analizor de sintaxă) descendent general
- ▶ Gramatici LL(1)
  - Definiție
  - Caracterizare
  - FIRST, FOLLOW
  - Tabela de parsare
  - Algoritmul de analiză sintactică LL(1)

Analizor sintactic descendent.

Configurații

- ▶ O configurație $(u\#, \gamma\#, \pi)$ este interpretată în felul următor:
  - $-\gamma\#$ este conținutul stivei cu simbolul $\#$ la bază.
  - $-u\#$ este conținutul intrării.
  - $-\pi$ este conținutul ieșirii.

Analizor sintactic descendent.

Tranziții

- ▶ Dacă C este mulțimea configurațiilor atunci $\vdash \subseteq C \times C$ este relația de tranziție definită astfel:
  - $(u\#, A\gamma\#, \pi) \vdash (u\#, \beta\gamma\#, \pi r)$, unde $r = A \rightarrow \beta \in P$. (aplicare regulă, **expandare**)
  - $(uv\#, u\gamma\#, \pi) \vdash (v\#, \gamma\#, \pi)$. (**potrivire**)
  - $-(\#, \#, \pi)$ este configurație de acceptare dacă $\pi \neq \varepsilon$.
  - –O configurație c pentru care nu există c' astfel ca $c \vdash c'$ produce **eroare**.
  - **Configurații inițiale**: $(w\#, S\#, \varepsilon)$ unde $w \in T^*$

Exemplu

- 1. $E \rightarrow E + T$, 2. $E \rightarrow T$, 3. $T \rightarrow T * F$, 4. $T \rightarrow F$, 5. $F \rightarrow (E)$, 6. $F \rightarrow a$

Intrare	Stivă	Ieșire
$a + a * a \#$	$E \#$	
$a + a * a \#$	$E + T \#$	1
$a + a * a \#$	$T + T \#$	1 2
$a + a * a \#$	$F + T \#$	1 2 4
$a + a * a \#$	$a + T \#$	1 2 4 6
$a * a \#$	$T \#$	1 2 4 6
$a * a \#$	$T * F \#$	1 2 4 6 3
$a * a \#$	$F * F \#$	1 2 4 6 3 4
$a * a \#$	$a * F \#$	1 2 4 6 3 4 6
$a \#$	$F \#$	1 2 4 6 3 4 6
$a \#$	$a \#$	1 2 4 6 3 4 6 6
$\#$	$\#$	1 2 4 6 3 4 6 6

Corectitudinea analizorului sintactic

▶ Teorema (de corectitudine a analizorului)

- Fie gramatica redusă $G=(N,T,S,P)$ și $w \in T^*$. Atunci, are loc $(w\#,S\#, \varepsilon) \vdash^+ (\#, \#, \pi)$ (acceptare) dacă și numai dacă $w \in L(G)$ și π este o derivare extrem stângă a cuvântului w .

▶ Lema 1

- Dacă în analizorul sintactic descendent atașat gramaticii $G=(N,T,S,P)$ are loc calculul $(uv\#,u\gamma\#, \varepsilon) \vdash^+ (v\#, \psi\#, \pi)$, atunci în gramatica G are loc derivarea $\gamma^\pi \Rightarrow_{st} u\psi$, oricare ar fi $u,v \in T^*$, $\gamma, \psi \in \Sigma^*$, $\pi \in P^*$.

▶ Lema 2

- Dacă în gramatica G are loc derivarea $\gamma^\pi \Rightarrow_{st} u\psi$ și $1:\psi \in N \cup \{\varepsilon\}$ atunci în parserul descendent are loc calculul:
 $(uv\#,u\gamma\#, \varepsilon) \vdash^+ (v\#, \psi\#, \pi)$, $\forall v \in T^*$.

▶ Demonstrații: inducție după lungimea lui π

Observații

- ▶ Parserul este nedeterminist
- ▶ Există tipuri de gramatici pentru care este determinist?
- ▶ Construirea unei tabele de parsare

Gramatici LL(k)

- ▶ LL(k): Parsing from Left to right using Leftmost derivation and k symbols lookahead.
- ▶ Informal, o gramatică este LL(k) dacă tranziția de tip “aplicare producție” din parser se face cu o unică regulă $A \rightarrow \beta$ determinată prin următoarele k simboluri de la intrare.
- ▶ Definiție
  - $k:\alpha$ reprezintă primele k simboluri din α (sau α dacă $|\alpha| < k$)
  - $\alpha:k$ reprezintă ultimele k simboluri din α (sau α dacă $|\alpha| < k$)

Gramatici LL(k)

► Definiție

- O gramatică independentă de context redusă este gramatică LL(k), $k \geq 1$, dacă pentru orice două derivări de forma:
  - $S \Rightarrow_{st}^* uA\gamma \Rightarrow_{st} u\beta_1\gamma \Rightarrow_{st}^* ux$
  - $S \Rightarrow_{st}^* uA\gamma \Rightarrow_{st} u\beta_2\gamma \Rightarrow_{st}^* uy$
- unde $u, x, y \in T^*$, pentru care $k:x = k:y$, are loc $\beta_1 = \beta_2$.

Gramatici LL(k)

▶ Teorema

- Orice gramatică LL(k) este neambiguă.

▶ Teorema

- Dacă G este o gramatică stâng recursivă, atunci nu există nici un număr k astfel încât G să fie LL(k).

▶ Teorema

- Clasele de limbaje LL(k) formează o ierarhie infinită:
  - $\mathcal{LL}(0) \subset \mathcal{LL}(1) \subset \mathcal{LL}(2) \subset \dots \subset \mathcal{LL}(k) \subset \mathcal{LL}(k+1) \subset \dots$

▶ Lema

- Există limbaje care nu sunt LL(k) pentru nici o valoare $k \in \mathbb{N}$.

Gramatici LL(1). Caracterizare

► Teoremă

- O gramatică $G = (N, T, S, P)$ este gramatică LL(1) dacă și numai dacă pentru orice $A \in N$ și pentru orice două producții $A \rightarrow \beta_1 | \beta_2$ are loc:
  - $\text{FIRST}(\beta_1 \text{ FOLLOW}(A)) \cap \text{FIRST}(\beta_2 \text{ FOLLOW}(A)) = \emptyset$

Tabela de parsare LL(1)

- ▶ 1.for($A \in N$)
  - 2.for($a \in T \cup \{\#\}$)
    - 3. $M(A,a) = \emptyset$;
- ▶ 4.for($p = A \rightarrow \beta \in P$) {
  - 5.for($a \in \text{FIRST}(\beta) - \{\epsilon\}$)
    - 6. $M(A,a) = M(A,a) \cup \{(\beta,p)\}$;
  - 7.if($\epsilon \in \text{FIRST}(\beta)$) {
    - 8.for($b \in \text{FOLLOW}(A)$) {
      - 9.if($b == \epsilon$) $M(A,\#) = M(A,\#) \cup \{(\beta,p)\}$;
      - 10.else $M(A,b) = M(A,b) \cup \{(\beta,p)\}$;
    - } //endfor
  - } //endif
- ▶ } //endfor
- ▶ 11.for($A \in N$)
  - 12.for($a \in T \cup \{\#\}$)
    - 13.if($M(A,a) = \emptyset$) $M(A,a) = \{\text{eroare}\}$;

Exemplu

► $S \rightarrow aSa \mid bSb \mid c$

M	a	b	c	#
S	(aSa, 1)	(bSb, 2)	(c, 3)	eroare

► $S \rightarrow aSa \mid bSb \mid a \mid b \mid c \mid \varepsilon$

M	a	b	c	#
S	(aSa, 1) (a, 3) (ε , 6)	(bSb, 2) (b, 4) (ε , 6)	(c, 5)	(ε , 6)

Parser LL(1)

- ▶ Configurația inițială: $(w\#, S\#, \varepsilon)$
- ▶ Tranziții
  - $(u\#, A\gamma\#, \pi) \vdash (u\#, \beta\gamma\#, \pi r)$, dacă $M(A, 1:u\#)=(\beta, r)$, (**expandare**)
  - $(uv\#, u\gamma\#, \pi) \vdash (v\#, \gamma\#, \pi)$ (**potrivire**)
  - $(\#, \#, \pi) \vdash \text{acceptare}$, dacă $\pi \neq \varepsilon$ (**acceptare**)
  - $(au\#, b\gamma\#, \pi) \vdash \text{eroare}$ dacă $a \neq b$
  - $(u\#, A\gamma\#, \pi) \vdash \text{eroare}$ dacă $M(A, 1:u\#)=\text{eroare}$

Exemplu

- 1. $S \rightarrow E$, 2. $S \rightarrow B$, 3. $E \rightarrow \varepsilon$, 4. $B \rightarrow a$, 5. $B \rightarrow \text{begin SC end}$, 6. $C \rightarrow \varepsilon$, 7. $C \rightarrow ;SC$

X	FIRST(X)	FOLLOW(X)
S	a begin ε	end ; ε
E	ε	end ; ε
B	a begin	end ; ε
C	; ε	end

M	a	begin	end	;	#
S	(B, 2)	(B, 2)	(E, 1)	(E, 1)	(E, 1)
E	eroare	eroare	(ε , 3)	(ε , 3)	(ε , 3)
B	(a, 4)	(begin SC end, 5)	eroare	eroare	eroare
C	eroare	eroare	(ε , 6)	(;SC, 7)	eroare

Intrare	Stivă	Acțiune	Ieșire
begin a;;a end#	S#	expandare	2
begin a;;a end#	B#	expandare	5
begin a;;a end#	begin SC end#	potrivire	
a;;a end#	SC end#	expandare	2
a;;a end#	BC end#	expandare	4
a;;a end#	aC end#	potrivire	
;;a end#	C end#	expandare	7
;;a end#	;SC end#	potrivire	
;a end#	SC end#	expandare	1
;a end#	EC end#	expandare	3
;a end#	C end#	expandare	7
;a end#	;SC end#	potrivire	
a end#	SC end#	expandare	2
a end#	BC end#	expandare	4
a end#	aC end#	potrivire	
end#	C end#	expandare	6
end#	end#	potrivire	
#	#	acceptare	

Eliminarea recursiei stângi

- ▶ Fie $G = (N, T, S, P)$ o gramatică în formă redusă
- ▶ Fie $A \in N$ imediat recursiv
- ▶ Fie $A \rightarrow A\alpha_1 | A\alpha_2 | \dots A\alpha_k | \beta_1 | \beta_1 | \dots$ toate regulile care încep cu A . Fie P_A mulțimea acestor reguli.
- ▶ Gramatica G' unde A nu este recursiv imediat
  - $G' = (N \cup \{A'\}, T, S, P')$
  - $P' = P - P_A \cup \{A' \rightarrow \alpha_1 A' | \alpha_2 A' | \dots \alpha_k A' | \varepsilon, A \rightarrow \beta_1 A' | \beta_2 A' | \dots\}$

Eliminarea recursiei stângi

- ▶ $E \rightarrow E+T \mid E-T \mid -T \mid T$

- ▶ $T \rightarrow T*F \mid T/ F \mid F$

- ▶ $F \rightarrow (E) \mid a$

- ▶ $E \rightarrow TE' \mid -TE'$

- ▶ $E' \rightarrow +T E' \mid -TE' \mid \varepsilon$

- ▶ $T \rightarrow FT'$

- ▶ $T' \rightarrow *FT' \mid /FT' \mid \varepsilon$

- ▶ $F \rightarrow (E) \mid a$

Eliminarea recursiei stângi

X	FIRST(X)	FOLLOW(X)
E	(a -	ϵ)
E'	+ - ϵ	ϵ)
T	(a	+ - ϵ)
T'	* / ϵ	+ - ϵ)
F	(a	* / + - ϵ)

M	a	+	-	*	/	(	)	#
E	(TE', 1)	eroare	(-TE', 2)	eroare	eroare	(TE', 1)	eroare	eroare
E'	eroare	(+TE', 3)	(-TE', 4)	eroare	eroare	eroare	(ϵ , 5)	(ϵ , 5)
T	(FT', 6)	eroare	eroare	eroare	eroare	(FT', 6)	eroare	eroare
T'	eroare	(ϵ , 9)	(ϵ , 9)	(*FT', 7)	(/FT', 8)	eroare	(ϵ , 9)	(ϵ , 9)
F	(a, 11)	eroare	eroare	eroare	eroare	((E), 10)	eroare	eroare

Factorizare la stânga

- ▶ Factorizarea este o transformare aplicată asupra unei gramatici pentru a obține o gramatică echivalentă, eventual LL(1)
- ▶ Dacă există producțiile
  - $A \rightarrow \alpha\beta_1, A \rightarrow \alpha\beta_2$ cu $|\alpha| > 1$
- ▶ (deci gramatica nu este LL(1)), acestea se înlocuiesc cu $A \rightarrow \alpha A'$, A' un nou neterminal, și producțiile $A' \rightarrow \beta_1$ și $A' \rightarrow \beta_2$. Metoda de transformare se numește **factorizare la stânga**

Factorizare la stânga: Exemplu

- ▶ Fie gramatica
  - $S \rightarrow \text{if } E \text{ then } S \mid \text{if } E \text{ then } S \text{ else } S \mid a$
  - $E \rightarrow b$
- ▶ factorizarea la stânga: $\alpha = \text{if } E \text{ then } S$
- ▶ Gramatica echivalentă va fi
  - $S \rightarrow \text{if } E \text{ then } S S' \mid a$
  - $S' \rightarrow \text{else } S \mid \varepsilon$
  - $E \rightarrow b$

Factorizare la stânga: Exemplu

M	a	b	if	then	else	#
S	(a, 2)	<i>eroare</i>	(if E then S S', 1)	<i>eroare</i>	<i>eroare</i>	<i>eroare</i>
S'	<i>eroare</i>	<i>eroare</i>	<i>eroare</i>	<i>eroare</i>	(else S,3)	(ε, 4)
					(ε, 4)	
E	<i>eroare</i>	(b, 5)	<i>eroare</i>	<i>eroare</i>	<i>eroare</i>	<i>eroare</i>

- ▶ Prin factorizare nu este sigur că obținem o gramatică LL(1).
- ▶ Putem rezolva ambiguitatea alegând regula **S' → else S** în **M(S', else)**. Această alegere ar corespunde asocierii lui else pentru acel *if* precedent cel mai apropiat de el, soluție adoptată de majoritatea limbajelor de programare.

Corectitudinea parserului LL(1)

- ▶ Este dovedită pe baza
  - Teoremei de corectitudine a parserului descendent general,
  - Teoremei de caracterizare a gramaticilor LL(1)
  - Modulului în care a fost construită tabela de parsare